No. 1976 Zaterdag 26 November 1921. 38ste Jaargang

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire, Aruba en de Bovenwindsche eilanden per drie maanden fl. 2.— bij vooruitbetaling.

Bureau van dit blad: Brionplein Overzijde.
Administratie: St. Thomas-college.
DRUKKER. B. L. BOGAERS.

Voor het Buitenland per jaar fl. 10.—
Afzonderlijke nummers fl. 0.15.
Prijs der Advertentiën van 1—7 regels f. 0.50; voor elken regel meer 7½ cts.

Sprokkelingen.

Na het rapport der Belastingcommissie in zijn geheel te hebben gepubliceerd past het allereerst een oprecht woord te spreken van waardeering en dank tot de Heeren, die zulk hoogst nuttig werk hebben verricht.

Verhooging van belasting, hoe gaarne men zich daaraan ook zou willen onttrekken, kan nu eenmaal niet langer uitblijven. (Nederland zelf staat voor een groot tekort.) En nu is het voor de Curaçaosche Burgerij zeer zeker een groote voldoening, dat uit haar eigen boezem de leden gekozen werden, die deze verhooging in studie zouden nemen en voorbereiden.

Dat wekte vertrouwen en gaf tevens waarborg, dat met onze Curaçaosche toestanden en inzichten ter dege rekening zou worden gehouden, en een verhooging van belasting zou worden voorgesteld, welke in het Curaçaosche kader past en aansluit aan onze behoeften en wenschen.

Nu het Rapport geheel afgewerkt voor ons ligt, mogen wij den Heeren niet langer een woord van lof onthouden.

Mogelijk, dat hier en daar, in kleine onderdeelen, het gevoelen der Commissie niet algemeen wordt gedeeld; wat de groote lijnen betreft, en de richting in het algemeen, waarin de verhooging werd gezocht, vindt het Rapport zeer zeker grooten bijval.

Het is een niet geringe voldoening voor de Heeren, dat zij met hun zwaar en moeilijk werk betrekkelijk vlug zijn klaargekomen, zonder dat een Welvaartcommissie, Studiesyndicaat, of hooggeleerde financiers uit Holland moesten overkomen om een handje te helpen.

Dat hebben z'm nu eens zelf netjes geleverd, waardoor deze belastingverhooging veel van haar opgedrongen, antipathiek karakter verliest.

Ook mogen we ons vleien, dat de Koloniale Raad, waarvan eenige leden zitting hadden in de Commissie, deze verhooging welwillend in overweging zal nemen.

Immers, het voor en tegen der verschillende conclusieën is wijd en breed door de Commissie besproken, haar conclusies werden bij meerderheid van stemmen genomen, na rijp beraad.

Voor den nieuwen Gouverneur, Mr. Brantjes, was het een onverhoopt [illegible] bij zijn aankomst in de [illegible]eteligste aller quaesties, [illegible] van belasting, zoo goed [illegible] te vinden, en niet min[illegible]on, zoo noodig, ter zijner dispositie te zien gesteld om hem het Bestuur gemakkelijker te maken.

Echter niet dan onder ernstig voorbehoud. Allereerst dient er te worden bezuinigd, en eerst daarna kan worden overwogen òf, en in hoeverre, de verschillende voorstellen geleidelijk verwerkt moeten worden om tot verhooging van belasting te geraken.

De voorstellen tot bezuiniging, door de Commissie gedaan, meenen wij derhalve het eerst te mogen bespreken.

De Polikliniek.

De Commissie heeft voorgesteld deze inrichting maar op te heffen; en dat, niet slechts om de algemeene kwade reuk waarin deze heilanstalt staat, maar na zelf den boel in oogenschouw te hebben genomen.

Wij zullen ons wel wachten tegen het algemeen gevoelen in te gaan en de polikliniek, zooals die nu is, in bescherming te nemen.

Maar toch!

De beweegreden, welke leidde tot oprichting der polikliniek bestaat helaas nog.

Het is de volkszonde.

Onze haven kreeg er een slechten naam door.

Er was wel veel overdrijving in het rapport van Jhr. de Weede, maar niemand zal het durven ontkennen: De buurten rondom de haven zijn verpest. Het gevaar voor besmetting van nieuw aangekomen schepelingen is zeer groot.

De polikliniek werd opgericht om den algemeenen hygiënischen toestand van onze havenstad te zuiveren.

Wordt bij opheffing dezer inrichting de aandacht van den Openbaren Gezondheidsdienst niet verzwakt op een punt, waarop de volle aandacht steeds moet gevestigd blijven?

In het belang van Handel en Scheepvaart is dit gebiedende eisch; nu laten we den moreelen kant van 't vraagstuk nog geheel onbesproken.

Het gaat met de Polikliniek als met onze dure Barakken op *Mundo Nobo*.

Het Buitenland kijkt naar die dingen, en mist ze niet graag in een havenstad.

De dure barakken worden door Amerikaansche medici bijv. ten zeerste geprezen. Onze haven heeft er op hyginische gebied zeer zeker een beteren naam door verworven.

Iets dergelijks gelooven we van de Polikliniek.

Die is in den tegenwoordigen tijd onmisbaar in een havenstad.

Niet opheffen, maar verbeteren zouden we daarom willen voorstellen, in het algemeen belang onzer Kolonie.

De bezuiniging, welke door opheffing zou worden verkregen, is ook grootendeels maar schijn.

De lijders aan die menschonteerende ziekte moeten toch elders worden verpleegd. Daarin mag nooit of nimmer de besparing worden gezocht.

Blijft dus alleen over het instandhouden van het gebouw en de salarieëring van het verplegend personeel. Dat kan de heele wereld toch niet kosten!

En hoeveel beter kunnen dergelijke lijders in een afzonderlijke, expres daarvoor gestichte inrichting worden verpleegd.

Mits deze degelijk worde opgezet en goed gecontroleerd.

Dat moge geld kosten, maar op de allernoodzakelijkste verbetering van de algemeene volksgezondheid mag niet bezuinigd worden; het geld daaraan uitgegeven is zeker productief; dat komt de geheele bevolking onmiddelijk ten goede; het bezorgt daarenboven een goeden naam aan onze haven.

Op den vooravond der komst van een nieuwen Directeur van het Departement van den Openbaren Gezondheidsdienst mag de Polikliniek niet worden opgegeven. Laat ons het oordeel van Dr. Bergmann, die in Februari a.s. verwacht wordt, eerst nog eens afwachten. Misschien schaft hij raad. De groote roep zijner geleerdheid gaat hem al vooruit.

We kunnen er bijna zeker van zijn, dat hij de opheffing sterk zou betreuren en alles in het werk stellen om de polikliniek weer geopend te krijgen.

En wat komt er dan?

Iets goeds!

Accoord! maar mogelijk ook veel duurder.

Laat de tegenwoordige Directeur van Openbaren Gezondheidsdienst al vast beginnen met de noodige verbeteringen aan te brengen.

Als een commissie van leeken zooveel dingen verkeerd heeft aangetroffen in de Polikliniek, dat tot opheffing werd besloten, zal er wel wat te verbeteren vallen.

Maar een wereldhaven, waar een reeds bestaande polikliniek niet zoo goed mogelijk wordt gemaakt, doch eenvoudig opgeheven om de kosten, zou toonen zich niet te kunnen aanpassen aan de eischen des tijds en den moed te missen werkelijk een wereldhaven te willen worden.

Het Garnizoen.

Een der meest ingrijpende voorstellen der Commissie is wel het voorstel tot opheffing van het Garnizoen.

Daarmede zou voor Nederland ± fl 500,000 worden uitgespaard.

En voor Curaçao? Dat is toch hoofdzaak voor de Commissie.

We vreezen, dat dit voorstel der Commissie in plaats van tot bezuiniging tot verzwaring der Koloniale uitgaven zal leiden.

Van de Begrooting des Rijks afgevoerd, zouden die fl 500,000 grootendeels weer op de Koloniale Begrooting worden teruggevonden. De traktementen der Officieren en de onderhoudskosten der manschappen worden nu betaald door het Rijk; wordt het Garnizoen als zoodanig echter opgeheven en gaat het grootste deel der Officieren en manschappen over in dienst der Kolonie, als politie op militaire leest geschoeid, zooals het voorstel luidt, dan komen al die onkosten voor onze rekening.

Maar dan hebben we ook een goede politie!

Wat nog te bezien staat.

De militairen worden allereerst gehard voor den strijd, de politie hoofdzakelijk afgericht om de kalme rust onverstoord te verzekeren aan de goedgezinde Burgerij.

De Militair wordt geschoold en gedrild om tegen kwaadwilligen krachtig op te treden, desnoods met de wapens in de vuist; de politie moet juist leeren' vooral bezadigd en waardig om te gaan met lastige menschen, het kwaad zoo mogelijk trachten te voorkomen, en werkelijk kwaadwilligen behendig afzonderen buiten de maatschappij.

De militair heeft van jongsaf geleerd met slaande trom en vliegend vaandel, muziek voorop, door onze straten te gaan, de politie moet alle rumoer en lawaai vermijden, dat van anderen beteugelen; ruw geweld blijft hem immer vreemd.

In één woord de militaire leest is te zwaar en past niet voor de Politie. Geschoeid op die leest zou de gang der Politie onder onze rustige bevolking te ruw en te plomp worden en niet berekend zijn om voortdurend op de meest bedaard mogelijke wijze onder het Publiek te verkeeren.

Zeker, in de militaire opvoeding schuilt veel goeds, ook voor toekomstige politie-agenten. De beste krachten bij de Politie komen van het garnizoen. Bij een nieuwe reorganisatie zal men onder de militairen goede elementen vinden.

Maar we meenen in gevoelen te mogen verschillen met de Commissie, als zij vraagt om Politie „geschoeid op Militaire leest." Dat is nu juist ons ideaal niet, en we betwijfelen, of dergelijke, militair geschoeide, Politie wel het meest geschikt is voor onze kalme bevolking.

Met hard optreden en bevelend gebieden wint men over het algemeen veel minder dan met kalm en bezadigd handelen, omdat, Goddank, het gezag, dat men representeert, nog steeds geëerbiedigd wordt. Als het stram militair meer burgerlijk en gemoedelijk wordt, staat het zelf op steviger ondergrond van strenge discipline, heeft geleerd altijd waakzaam te zijn, en is door lichamelijke training beter bestand tegen zwaren dienst.

Van zuiver Koloniaal standpunt gezien, zouden we ook niet gaarne het Garnizoen zien opgeheven, omdat onze burgermaatschappij daardoor zeker schade zou lijden en in de toekomst zeer bruikbare elementen zou moeten missen, die nu telkens nieuw uit Holland worden aangevoerd.

Nederland zelf heeft Curaçao noodig als werfdepôt, doorgangshuis, oefenschool, en zal wel niet spoedig aan opheffing van het Garnizoen kunnen denken.

Maar men zoeke de bezuiniging, waar ze te vinden is.

In meer productie.

Maak het Garnizoen meer productief voor de Kolonie.

Niet slechts om daaruit de beste krachten voor de Politie te zoeken, maar door, als het kan, 't Garnizoen nog iets anders te laten doen, dan enkel militair oefenen en trainen.

Toevallig lazen we dezer dagen, dat in Suriname een peloton soldaten helpt bij het openhakken van het bosch tot aanleg van een nieuwen weg.

Is het nu, zoo vragen we, overeen te brengen met den militairen dienst, dat hier op Curaçao de manschappen, bijvoorbeeld, helpen bij damaanleg? Die staat op het oogenblik zoowat heelemaal stil en is toch hoogst nuttig.

Als er in de toekomst regenbakken en waterreservoirs zullen zijn voor drinkwatervoorziening, kunnen de militairen dan niet gebruikt worden om met Gouvernementstruks dat water naar de stad te brengen en te distribueeren in de buitendistricten? En zoo verder in die lijn.

Dat noemen we bezuinigen; het zooveel mogelijk productief maken van ten dienste staande krachten.

INVLOED VAN MONOGAMIE EN COELIBAAT.

Op Michel Angelo's schilderij in de Sixtijnsche kapel is dé schepping der vrouw uit de rib des mans op diepzinnige wijze voorgesteld. Aanstonds na hare schepping heft zij weenende de handen tot God, alsof zij diep gevoelde, dat zij verloren is, zoo de verhouding der geslachten niet onder de bescherming van den heiligen Geest is gesteld, maar aan de bloote natuur overgeleverd. Die hooge bescherming ligt in de heilige wet van het Christelijk huwelijk, de wet der *monogamie* dit wil zeggen een sacramenteel bezegeld verbond, waardoor de man leeft met één vrouw, zoo lang beider leven duurt.

Deze vorm van het huwelijk is heilig, heeft de grootste beteekenis voor de zwakheid der menschelijk natuur, is een zegen voor de maatschappij. Veel goeds heeft hiervoor ook de niet katholieke Dr. F. W. Foerster gezegd, zoo bijv. in zijn artikel over het recht van het kind op de monogamie en over de belangen der maatschappij door monogamie verzekerd. Een geheel bijzondere beschouwing van hem is: de *opvoedkundige beteekenis* van het Christelijk huwelijk. Reeds had hij gezegd: „Het verbod aller buitenechtelijke vereeniging treedt principieel op tegen de losbandigheid der liefde-passie en wel door de heilige ordening die de vereeniging van man en vrouw in vaste betrekking stelt tot alle hoogste belangen en gevoelens des menschen; daardoor staat in de verbeelding der jeugd, lang reeds voor het opkomen der drift, de verbintenis van man en vrouw onder het beeld van een levenslange gemeenschap van levenslot en opvoeding." Dit kan niet anders dan veredelend werken op de jeugd, het kweekt de waardeering der *bestendigheid aan*. In de Duitsche middeleeuwen werd het als hoogste uitkomst der opvoeding geprezen, wanneer zij erin slaagde in een kweekeling, die zoogenaamde bestendigheid te doen opbloeien. Inderdaad is zij de grondslag van allen vruchtbaren arbeid en alle diepe wilskracht. Maar een opvoeding tot bestendigheid is alleen daar mogelijk, waar de levensbron zelf onder den zegenrijken invloed der bestendigheid is gesteld en onverbreekbare vastheid heeft van een ordelijk gezin. Tegen de predikers van een andere zedenleer zegt Foerster:

„Ik beweer, op grond van de *opvoedkundige* beteekenis der monogamie, dat het menschdom altijd in die richting zal dringen, omdat elk ander soort van vereeniging ontbindend op het karakter werkt. Aanwas en versterking der heerschappij van den geest over het vleesch is de grondslag van ware volksgezondheid en van zedelijke verzwakking is de gevaarlijkste ontaarding te vreezen. Daarom, bij de voorlichting dient zeker erop gewezen te worden, wat het monogamisch huwelijk beteekent als beschermende karaktermacht tegenover de driftenwereld. Men dient aan te toonen, dat de allerslechtste ziekte, die in buiten-echtelijke verbintenis te duchten is, de *karakterloosheid* is, door de gewoonte van handelen, waaraan wijding en geweten ontbreeken. Men herinnere eraan, hoe in Dante's *Inferno* de slaven der drift in wervelstormen worden geslingerd van sidderende lucht — wat een beeld is van het onverbiddelijk lot der menschen, die, in ongebondenheid leven en zich los rukken van de heilige wet van het onverbreekbaar huwelijk. Hoe meer de maagdelijke reinheid dan verder wordt beschermd, des te meer zal de jongeling een goed echt genoot en de maagd een goede vrouw zijn. Dit alles kan niet plaats hebben, tenzij deze wereld door allen worde beschouwd *sub specie aeternitatis*, onder het licht der eeuwigheid. Al de nieuwe hervormers stellen een „paradijs" in het uitzicht, zonder met de „hel" gestreden te hebben. Zij nemen intusschen den grondslag van

alle geluk en rust weg, die is: duurzaamheid, zekerheid."

Ziedaar de opvoedkundige les van het onverbreekbaar huwelijk.

* * *

De hoogschatting van het huwelijk wordt op bijzondere wijze gewaarborgd, door den *ongehuwden staat* in de katholieke kerk; dit leert Dr. W. FOERSTER vooral in zijn verheffend betoog, over de onontbeerlijkheid van het ascetisch ideaal.

„Wereldgodsdienst is het Christendom enkel geworden, gelijk men weet omdat het de wereld ten hevigste tegensprak. Om wereldsch te leven, behoeft men geen godsdienst." Na dit kloeke woord wijst de diepzinnige paedagoog erop, dat in reformatorische kringen afval voorkomt van den godsdienst „al te vaak wegens een geloofsprediking, die niet meer allerdiepst aan het bovenmenschelijke schijnt te gelooven."

De volle opbouw der geestelijke heerschappij der menschen over zijne driften-wereld is een taak, die een heel anderen stijl in de opvoeding van den wil en in den geest van het geloof aan onze geestelijke bestemming verlangt. Niets heeft de menschelijke verwijfdheid zoodanig bemoedigd als de bespotting der z.g. ascese, streving naar volmaaktheid door opvolging der evangelische raden; maar niets zal den mensch wederom zoo tot zijn beste krachtsontwikkeling en manlijkheid helpen, als de eerbied voor geestelijke heldendaden, die onder het teeken der ascese werden volbracht. De ware *grondvesting* der zedenleer, de hoogste aansporing tot haar beoefening, ligt niet in haar verstandelijk betoog, maar in de levende belichaming en verheerlijking der geestelijke leer door een heldhaftigen levenswandel. Het geloof aan de geestelijke bestemming der menschen, — niet als een droom, maar bezegeld door geniale karakters, die deze geestelijke bestemming met nog meer geestdrift nastreefden, als de wereldmenschen het geld, den roem het genot — dit geloof wekt „het geweten" en drijft tot plichtsbesef. Dit is het eeuwige schouwspel, dat de menschen wel het hoogste steeds bespuwen en bespotten, en toch tegelijkertijd voelen, dat zij het leven niet kunnen doorworstelen zonder het licht dat daar vandaan komt. Zooals een Indisch woord zegt:

„Gelijk hongere vogels rond hun moeder, zoo zitten de menschen bij de vuur-offerande van hem, die de wereld överwint." Want de wereldoverwinnaar, de sterke, is onontbeerlijk voor de wereld! „Daarom is het voorbeeld van den volkomen afstand der wereldsche goederen geen aanslag op het leven; — tegenover de geweldige suggestieve kracht der zinnen, des gelds, der ijdelheid, behoeft de mensch volstrekt de suggestie van het ongenaakbaar hooge voorbeeld, van den mensch die zich van alles heeft losgewrongen."

Is het niet merkwaardig dit te lezen, herhaaldelijk te lezen, bij den paedagoog, die te raden ging bij de opvoedingsmethode der katholieke kerk?

Dan wijst hij op de totale onthechting van den H. Franciscus van Assisië, op de meewarige teederheid en de daarboven hoog uitstralende goddelijk liefde der H. Elizabeth en schrijft bladzijden vol over het nut der heiligen-vereering. „Want", zegt hij, „zij zijn onvergankelijk paedagogische beteekenis, zij voeden op door het grootmoedige voorbeeld, zij veraanschouwelijken, om zoo te zeggen, het voorbeeld van Christus naar de verscheidenste richtingen en verbinden het met het menschelijk leven.

„Van de geweldige beslistheid zulker helden, gaat een kracht uit zonder weerga op den bangen wil des menschen.... zij zijn schutsengelen der familie, zij dragen een diepere getrouwheid, een onbaatzuchtiger dienstwilligheid, een geestelijke verpleging in het huiselijk leven; zij bewaren voor verbinding met onwaardige instincten en bijgevolg voor zedelijke ontbindingen en bederf".

Dan betreurt hij dat de heiligenvereering bij de zijnen verdween en daarmee een groot ideaal, dat een groote steun was in de maatschappij. Hij verheft het coelibaat der geestelijken in de katholieke kerk, den kloosterstaat met zijne geloften, enz., enz. Hij citeert bijv. HILTHY, die zegt: „De bewijsgrond waarmede men tegen het coelibaat optreedt, dat men buiten den echt niet zedelijk leven kan — dit rechtvaardigt regelrecht de prostitutie. Want niet iedereen kan dadelijk in den echt treden, als de drift spreekt; en de echtelijke staat eischt ook veel, en vele malen, onthouding.

„Het Protestantisme heeft een levens-zenuw des Christendoms afgesneden, doordien het de verdienstelijkheid van het coelibaat heeft bestreden, dat in de Kath. Kerk nog een zichtbare uitdrukking heeft in de kloosters. Dat Luther toen in den echt getreden is, dat hij beweerd heeft, dat men buiten den echt niet kuisch leven kan, dat heeft de zaak beslist.

„Het is een feit", vervolgt F., „dat het Protestantisme met zijn principieele verwerping van het ascetisch levensideaal een volstrekt geïsoleerde plaats inneemt onder alle groote godsdiensten... Denkt men aan de haast eenstemmige verwerping van het ideaal in de Protestantsche litteratuur dan komen de woorden op onze lippen van Schopenhauer „wacht, dit breekt U den hals" — men voelt dat hij hier een plotseling visioen uitsprak: dat zulk standpunt met een geestelijken godsdienst onvereenigbaar is. Het Protestantisme zal hierin zijn levenswijze veranderen, òf het zal er van sterven. Het volk zelf verlangt een bovenaardsch standpunt en laat een geloof vallen dat ternauwernood boven zijn akkergrond en zijn driften-levens staat."

Na deze afstraffing, wijst een noot op de betrekkingen des priesters in de kath. kerk tot het H. Sacrament des altaars, en wordt aangestipt, dat hij als vanzelf zich aan de zielzorg gemakkelijker geheel wijdt, enz. enz. — Ja reeds Fenelon heeft gezegd: „als de menschen den godsdienst gemaakt hadden, ach, ze zouden hem anders gemaakt hebben." Wij kennen wel het glimlachje dat bij velen over de gezichten opgaat bij de vermelding der „heiligen". Hoe meer nochtans de moderne menscheid beleven zal wat eigenlijk „ongebonden driften" beduiden, des te meer zal zij moeten inzien, waarom in een heldhaftig Christendom de eenige soliede opvatting der groote vraag verborgen ligt en waar om daar het groote verweermiddel gegeven is. *Den mensch* is vrijheid, naarmate *het dier* in hem geboeid is.

De Javapost.

Berichten uit de Kolonie.

Correspondentie.

De Redactie heeft van den Heer MENKMAN in dank ontvangen een copie van het request dat ZEd. den Kol. Raad heeft aangeboden naar aanleiding van het Ontwerp Loodsdienst verordening 1921, zeer onlangs den Raad toe gezonden door Z. Exc. den Gouverneur.

Inspectie.

Woensdag bezocht Z. Exc. de Gouverneur, vergezeld van zijn Adjudant en de directeur van den O. G. het Gesticht voor krankzinnigen alhier en het Leprozenhuis Zaquito.

Dienzelfden dag hield de schoolcommissie inspectie op San Willibrordo.

De West-Indische Gids

Het Novembernummer bevat EEN STAATSRECHTELIJK VRAAGSTUK door Dr. B. DE GAAIJ FORTMAN, die niet inziet, waarom de Kol. Raad van Curaçao ook na 10 Mei de Begrooting niet had mogen behandelen; hij vindt er alles voor te zeggen, dat de Raad het wel had mogen en zelfs moeten doen.

BARON VAN ASBECK meent, dat niet de Kol Staten het laatste woord hebben bij vaststelling van een Verordening.

De Staten kunnen niet meer doen dan goedkeuren, amendeeren, en bezwaar maken tegen goedkeuring.

De Gouverneur kan eene verordening, als door de Staten geamendeerd en goedgekeurd, laten liggen en vragen om de zaak bij Koninklijk Besluit te regelen, zooals hij die wenscht.

Hij kan hetzelfde doen ten aanzien van eene verordening, tegen welker goedkeuren de Staten bezwaar hebben.

Het Opperbestuur in Nederland heeft het laatste woord.

Ook verordeningen, goedgekeurd door de Kol. Staten en vastgesteld door den Gouverneur, kan de Koningin vernietigen, o. m. wanneer zij in strijd worden geacht met het algemeen belang van het Rijk of van de Kolonie.

TJ PYTTERSEN bespreekt de toekomst van verschillende Cultures in Suriname, zooals Koffie (Liberia), Cacao, en Tabak, welk laatste product goed groeien wil op Suriname De qualiteit dezer tabak is in onderzoek.

Misschien wordt Suriname er een cultuur rijker door.

Pater Euwens vervolgt zijn artikel over Admiraal Pedro Luis Brion.

MR. R. BIJLSMA levert een stukje geschiedenis van: Hollandsch Brazilië.

Boekbespreking over DR. FLU'S *Tropenhygiene* besluit deze aflevering.

„Het gezondmaken van een tropenland is in de eerste plaats een kwestie van geld; in de tweede plaats een van goeden wil en ten slotte een van kennis van zaken. De grootste tegenwerking ondervindt de tropenhygienist in den regel van de zoogenaamde oudgasten.

Onze Straten.

Velen zullen het Gouvernement dankbaar zijn voor de aanzegging van spoedige reparatie van straten en wegen in het *Boletin Comercial* door den wn. Gouvernements-Secretaris namens Z. E. den Gouverneur bekend gemaakt.

Het kon ook werkelijk zoo niet langer. 't Was een schande voor het Gouvernement.

Maar waar was het wachten dan op?

Waar zit de fout, dat zoo lang getalmd moet worden voor er een begin wordt gemaakt met het allernoodzakelijkste herstel aan onze straten en wegen.

Ons dunkt, dàt dit wachten en talmen wel zijn oorzaak zal vinden in het ontbreken van het noodige geld. Ditmaal was het wachten ook op een steenbreker en harder materiaal.

Het bedrag op de Begrooting jaarlijks voor gewoon herstel van straten en wegen uitgetrokken, is gewoonlijk vóór het aanbreken der laatste maanden van het jaar al lang verbruikt, misschien wel overschreden.

En waar niet is, verliest zelfs de Keizer zijn recht. Daar helpt geen Lieve Moeder aan.

Moet dat dan zoo maar blijven, en ieder jaar opnieuw geklaagd worden in den regentijd, dat onze straten en wegen zoo erbarmelijk slecht zijn?

Dat kan, dunkt ons, heel goed worden voorkomen.

Door den post voor wegengeld te splitsen in gewoon werkkapitaal en een reservefonds, uitsluitend te gebruiken als zware regens straten of wegen onbruikbaar hebben gemaakt.

De meest geschikte tijd voor wegwerk is de regentijd.

Die valt in het laatst van 't jaar.

En dan is bijna altijd het geld op.

Een gevolg hiervan is, dat meestentijds achtereen verschillende stukken op de buitenwegen onbruikbaar zijn en onbruikbaar blijven.

De Opzichters en Directeurs zien dat zelf ook allemaal heel goed, maar daar is geen geld.

Zorgen, dat er wel geld is, ook nog in October, November, December, is volgens onze meening het eenig afdoend middel.

Dit kan bereikt worden door een gedeelte van het wegengeld te reserveeren om het uitsluitend in den regentijd te gebruiken.

Op den juisten tijd hersteld zullen de wegen er door winnen, veel beter gemaakt kunnen worden, en goed onderhouden, ook in den regentijd, als ze het meest te lijden hebben.

Men veroorlove ons nog een enkele opmerking.

De buitengewone regens van dit jaar hebben de straten en wegen ook buitengewoon slecht gemaakt.

Om in dit buitengewone geval te voorzien kan het gewone wegengeld onmogelijk dienen. Dat is bij lange na niet toereikend.

Wij zouden daarom den Kolonialen Raad willen vragen Z. Exc. den Gouverneur krachtig te willen steunen, als de Gouverneur ditmaal voorstelt voor buitengewone reparatie van straten en wegen telegrafisch een flink crediet aan te vragen bij den Minister.

Dan kan alles eens een flinke beurt krijgen en raken we eindelijk, figuurlijk en letterlijk, uit het moeras.

Breede Straat — Overzijde.

We hopen, dat de aanzegging van spoedig herstel, niet alleen voor Schaarlooweg bedoeld is, maar zich o. a. ook zal uitstrekken tot de Breede Straat van de Overzijde.

Ook daar is een reparatie hoog noodig.

In het belang van 't algemeen meenen we echter op een groote bizonderheid te moeten wijzen.

Het zal zoo ongeveer twee jaar geleden zijn dat het begin dezer Breede Straat begoten is met heete ruwe olie.

De geheele Breede Straat, mag verondersteld worden, is van eenzelfde soort, minderwaardig, materiaal gemaakt. Vandaar overal verzakkingen over de geheele straat, behalve over dat gedeelte wat met ruwe olie begoten werd.

Een gedeelte, waar juist voortdurend over gereden wordt met auto's, trucks en handwagentjes.

Ruwe olie maakt dus minderwaardig materiaal hard genoeg dat het bestand blijkt tegen herhaalde berijding ook van zware vrachten.

Bij de aanstaande reparatie der straten blijft het gebruik van ruwe olie ten zeerste aanbevolen.

't Moge duur zijn, 't is ook duurzaam en wint daardoor later de onkosten van herhaalde reparatie uit. Misschien wordt de aankoop van een duren steenbreker en wel overbodig door.

Ook op *Brionplein* wasschen de vele regens de aangebrachte zeeklei langzamerhand geheel weg; behalve op een klein plekje waar, bij het koken der olie, een kleine hoeveelheid gestort werd.

De *Schoolstraat*, ten deele op dezelfde wijze behandeld, zeer druk bereden door handwagentjes met ijzeren wielen, verkeert altijd nog in zeer goeden staat.

Het gebruik van ruwe olie voor straatverharding kan niet genoeg worden aanbevolen.

Cuba.

Onze geachte Collega *Boletin Comercial* ontving van officieele zijde het bericht, dat Zijne Excellentie de Gouverneur uit Chaparra telegrafisch bericht ontvangen had.

Dr. MOLINET verklaarde zich bereid met het Gouvernement samen te werken om de Curaçaonaars, die zich nog op Cuba bevinden, daar te houden, omdat medio December het bedrijf weer begint en er weer volop werk zal wezen tegen goed betaald loon.

We maakten reeds bekend uit de Amerikaansche telegrammen, dat de toestand op Cuba verbeterd is, daar eenige bankiers bereid bevonden waren 60.000.000 dollar te leenen.

Maar we voegden er een paar waarschuwingen bij: geen nieuw contract aan te gaan dan onder betere condities, met vollen waarborg, dat de terugreis betaald wordt, als het werk afgeloopen is, of de arbeiders om ziekte verlangen terug te keeren naar hun geboorteland.

Over schadeloosstelling voor het vele wat ze onverdiend geleden hebben, zullen we maar niet spreken; de Centrale kon het ook niet helpen en zat zelf zonder geld.

Als het nog niet te laat is, zouden we toch willen vragen, dat aan de Curaçaonaars de volle vrijheid wordt gelaten om te blijven of terug te keeren. Dus ook, dat de gelegenheid open blijft voor wie van Cuba weg wil gaan. Uit particuliere brieven weten we, dat er moeders zijn met onderkomen, zieke kinderen. Ook weten we, dat de menschen bewerkt worden om te blijven. Ze hebben daar op het oogenblik onze arbeiders noodig.

Uitstekend! Er is op Cuba veel geld verdiend. Maar als de nieuwe oogst eens niet het geld opbrengt, dat de Planters er zich van voorstellen?

Zullen onze menschen dan weer op straat staan zonder hulp en bescherming?

Het is dus nu de tijd het arbeidscontract degelijk te herzien om den Curaçaonaars iedere teleurstelling te besparen.

Een pracht van gelegenheid ook om aan de arbeiders de verplichting op te leggen voor hun achtergebleven betrekkingen te zorgen. Als het Gouvernement zich ervoor spant, kan het zenden van geld flink worden geregeld.

De ondervinding heeft voldoende aangegeven, wat aan deze regeling ontbreekt.

De oprichting van een emigratiebureau, waar de lijsten der emigranten en hun naaste betrekingen geregeld worden bijgehouden, is ten zeerste gewenscht. Het kan zóó worden ingericht, dat het zich zelf gemakkelijk kan bedruipen, waarbij noodelooze onkosten en verlies van geld voor beide partijen wordt vermeden.

Radio Concert.

De Chef van den Post voor D. T. alhier, de Heer D. MOLENKAMP, stelde Donderdagavond het Publiek weder in de gelegengeid het radio-concert aan boord van de Oranje Nassau gegeven in het Station voor Draadlooze Telegrafie in het Riffort bij te wonen.

Zouden we het nu ook nog zoo ver brengen, dat heel de zaal het concert tegelijk kan hooren, zonder de ontvangers aan de ooren te hangen.

We hebben vroeger eens gelezen, dat in een volle concertzaal zonder eigen orkest de muziek over de hoofden van het Publiek weerklonk uit de electrische booglamp, midden in de zaal opgehangen. Het concert werd door een beroemd orkest op grooten afstand gegeven in een der voorname steden van Duitschland, de naam is ons ontschoten.

Door draadlooze aansluiting konden op deze wijze in verschillende steden de liefhebbers op mijlen afstand van elkander van een en hetzelfde orkest genieten, dat daardoor ook dubbel en dwars betaald werd, omdat ze met een enkele uitvoering concert gaven in verschillende zalen.

Dit alles herinnerden wij ons, toen we de groote vindingrijkheid van de Heeren MOLENKAMP en DE WIJS bewonderden, die van bordpapier een *loudspeaker* hadden na gemaakt, zoodat het concert zeer duidelijk te hooren was in het geheele lokaal zonder dat de toehoorders, waaronder Z. Exc. de Gouverneur en familie, de ontvangers aan de ooren behoefden te houden. Maar de Heeren MOLENKAMP en de WIJS zijn met dit schitterend succes nog niet te vreden. Een echte loudspeaker is besteld en zoo hopen ze een volgende reis van de *Oranje Nassau* een echt radio concert te kunnen geven zeer goed hoorbaar in het geheele Riffort.

Requiemmis.

Maandagmorgen 5 uur heeft Z. D. H. Mgr. VUYLSTEKE de Pontificale Uitvaart gedaan voor de zielerust van Pater JANSEN. De Rozenkranskerk was zeer goed gevuld met geloovigen, waarvan er velen naderden tot de H. Tafel.

J. Janse. ✠

Donderdag hadden de gebouwen van de Curaçaosche Handel Maatschappij, de Koninklijke West Indische Maildienst en de Koningin Emma Brug, plus al de schepen in de haven de vlaggen half stok. Dit geschiedde ten teeken van rouw over het overlijden van den Heer JEREMIAS JANSE die vijf en twintig jaar geleden naar Curaçao kwam als Directeur van eerstgenoemde Maatschappij, toen nog vereenigd met de K. W. I. M. Een jaar of tien later keerde de Heer JANSE weder naar Amsterdam terug.

Velen zullen zich nog dezen actieven Directeur herinneren, vooral om zijn gullen, jovialen omgang en zijn bereidwilligheid om met alle mogelijke Vereenigingen op Curaçao mee te doen. Met een hartelijken lach verklaarde hij zich immer bereid. De Heer en Mevrouw JANSE maakten zich o. a. zeer verdienstelijk met de Koloniale Landbouw Tentoonstelling in 1904.

Onze betuiging van oprechte deelneming aan de Familie en de Directie van de C. H. M. Sindsdien hebben zich C. H. M. en K. W. I. M. krachtig ontwikkeld en haar arbeidsveld heel wat verder uitgestrekt. Maar de Heer JANSE heeft daaraan zeker een goeden stoot gegeven.

Terug tot den godsdienst.

Onlangs hebben we een paar artikelen gewijd aan de moderne zedenontaarding en wezen daarbij op de ontstellende onthullingen, door den heer Brusse, den Redacteur der rubriek „Onder de Menschen" gedaan in de „N. Rott. Ct." Thans deelt deze in genoemde rubriek mede:

Een Katholiek geestelijke, de heer Bemelmans directeur van het Centraal Bureau van „Voor Eer en Deugd," gevestigd te Roermond, schrijft mij.... wil ik u mededeelen, dat ik de laatste tien jaar mij haast uitsluitend met het

zedelijkheidsvraagstuk heb beziggehouden, en in dat verband interesseert het u wellicht te vernemen, dat ik het met den inhoud uwer artikelen volmaakt eens ben. Ik heb gedurende de geheele actie-periode van V.E.D. altijd hetzelfde beweerd in woord en geschrift. Maar dat wij dit beweerden, vooral dat ik dit beweerde als katholiek geestelijke, heeft weinig of geen indruk gemaakt. Men heeft gemeend, dat wij het deden omdat het nu eenmaal tot onzen stiel hoorde zoo te spreken.... Maar van u neemt men aan, dat u alleen spreekt door de feiten gedwongen. Daarom zal dit werk uitkomst hebben...."

De geestelijke schrijver veronderstelt dan — terecht — dat ik toch niet de sanatio onzer maatschappij verwacht van.... de zedenpolitie. De oorzaken — zoo vervolgt hij — liggen immers bij den mensch zelf èn in de maatschappij buiten den mensch. Dus moet de mensch beter gemaakt worden, vooral door den godsdienst. En de maatschappij moet verbeterd worden, door zooveel mogelijk alle gevaren voor de menschelijke zedelijkheid uit den weg te ruimen. Hiertoe moet de vrouw uit het bedrijfsleven weer teruggebracht worden in het gezin. Andere gevaren zijn: de huidige vrouwenkleeding, het tooneel, de bioskoop, de prostitutie, slechte boeken, tijdschriften, platen enzoovoort, — maar ook het gebrek aan medewerking der krantenredacties, van de groote liberale bladen vooral, om de individuën te verbeteren...."

Met den heer Bemelmans heb ik afgesproken, dat ik mijn licht eens bij hem kom opsteken over deze dingen, omdat immers uit de wrijving van opinies „jaillit la vérité."

De zeereerw. heer Bemelmans geeft de leuze aan, welke de conclusie van onze artikelen was: terug tot den godsdienst. Indien de christelijke godsdienst niet opnieuw onze samenleving gaat doordeesemen, dan zullen alle middelen om tot verbetering der gesinagleerde toestanden te geraken, slechts lapmiddelen blijken.

Wij hopen, dat ook de begaafde schrijver van „Onder de menschen", nadat de zeereerw. heer Bemelmans hem hiervan overtuigd zal hebben, eens in de „N. R. Ct." aan die waarheid een kernachtigen vorm moge geven!

Bekeering van een Anglikaansch klooster.

In de katholieke Westminster kathedraal te Londen zijn de 60 zusters van het Anglicaansche zusterklooster van den Allerheiligsten Verlosser te Hayes tot de Katholieke Kerk teruggekeerd.

Dit is de grootste collectieve overgang tot de Kerk sinds de bekeering der Benedictijnen van Caldy in 1913.

Getaande roem.

Vele Hongaarsche generaals en staatslieden en tal van edellieden, die gedurende den oorlog aan het hof van ex-keizer Karel een groote rol hebben gespeeld, hebben het voorbeeld van veldmaarkchalk von Koevess, den overwinnaar van Iwangorod, gevolgd en hebben winkels geopend of fungeeren thans als kleermakers, timmerlieden of kantoorbedienden. Zoo heeft de dochter van den zoo juist afgetreden minister van Buitenlandsche Zaken, Banffy, een hoedenwinkel geopend, terwijl graaf Engen Klebelsberg zich een post bij de bereden politie heeft weten te verzekeren. Graaf Albert Apponyi, de grijze Hongaarsche staatsman, schrijft twee artikelen per maand voor een New-Yorksch blad, terwijl von Szepessy, lid van een oude aristocratische familie, weldra met een costuumnaaister in het huwelijk zal treden. Hij is van plan dan dameskleermaker te worden. Bekende dansers en zangers, aldus de „Tel.", die niet meer van hun salarissen kunnen leven, hebben manicure-salons geopend en de grootste tragedie van het nationale theater, Emilia Markus, is employée in een zeepwinkel.

Een nieuwsoortige slavenhandel.

De New-Yorksche correspondent der „Daily Tel." meldt dat, met het doel de aandacht te vestigen op de heerschende werkloosheid, 150 mannen zich op Boston Common te koop aanboden. Op dezelfde plek, waar 70 jaren geleden, negers als slaven werden verkocht, kwamen nu werkloozen samen onder leiding van Urbain Ledoux, een philantropisch werker die zich mr. Zero noemde. Op zijn bevel ontblootten de mannen zich het bovenlijf tot het middel en plaatsten zich in een rij tegen de muziektent om zich te laten betasten. Het waren mannen van allerlei leeftijd, sommigen blanken, anderen zwarten. De rechterhand opheffende, zwoeren zij hun beste diensten met lichaam en hersenen te zullen geven aan hun „kooper". In de menigte bevonden zich weinig werkgevers en slechts twee mannen werden „verkocht" voor onderdak en voedsel en twee dollars per week zakgeld. Niettegenstaande de welbespraaktheid van den vendu-meester wilde niemand een oud-soldaat Ferris koopen.

„Gij wilt dien man niet koopen", riep mr. Zero, „misschien wilt gij dan zijn hond hebben," en hij hield een kleinen fox-terrier in de hoogte. Dadelijk werd er toen geboden, aldus het „Hdbl", tot het dier verkocht was voor 20 dollars, doch de kooper gaf het geld aan Ferris en liet dien zijn hond behouden. Mr. Zero zal zijn verkooping voortzetten.

Een Amerikaansche manier van zaken doen.

Een Amerikaansch zakeman, in Europa, die weinig tijd had en veel moest afdoen, aldus luidt de historie, had uitgerekend, dat hij zich te veel last, verveling en tijdverlies aan de grenzen der verschillende door hem te bezoeken landen zou moeten getroosten wilde hij de reis steeds met 't spoor maken. Hij huurde dus een vliegtuig, met den Engelschen bestuurder Coblan. Op 24 Augustus vertrok hij vergezeld van zijn secretaris, uit Le Bourget door de lucht. In 22 dagen tijds bezocht hij, zonder ongevallen van welken aard ook, Londen, Brussel, Amsterdam, Bremen, Hamburg, Kopenhagen, Stockholm, Christiania, Berlijn, Warschau, Praag, Weenen, Triëst, Venetië, Milaan, Genua, Marseille en Lyon. Een paar dagen geleden waren de luchtreizigers in Le Bourget terug.

Bioscoop en Jeugd.

Terwijl dus te San Francisco het proces tegen „Fatty" nog steeds aan den gang is, neemt de campagne tegen de excessen onder de filmspelers en ook de strijd tegen schadelijke films nog voortdurend toe in kracht.

De filmindustrie is nu in omvang en beteekenis op twee na de belangrijkste industrie in de Ver. Staten geworden. Er zijn in de Unie niet minder dan 16.000 bioscopen, waarin totaal plaats is voor 5.400.000 toeschouwers. Zij loopen gemiddeld tweemaal per dag vol, ettelijke zelfs veel vaker. De inkomsten bedragen meer dan 2½ millioen dollar daags, want in één jaar tijds waren blijkens de jongste officieele opgaven der regeering in de Ver. Staten, 1.000.000.000 dollar aan entree's gebeurd.

De gemeenteraad van Chicago heeft een enquête gehouden onder de specialiteiten in onderwijs en opvoeding over den invloed van den bioscoop op de kinderen. Prof. W. Burgeso heeft van de ingekomen antwoorden de volgende samenvatting gegeven.

De Bioscopen

hinderen het schoolwerk;
geven den kinderen een onjuist en verwrongen beeld van het leven en zijn plichten;
verminderen den eerbied voor het gezag;
leiden tot een zekere vroegrijpheid in sexueele aangelegenheden;
wekken geringschatting voor het huiselijk leven;
oefenen een slechten invloed uit op zedelijkheid en reinheid;
zijn, over het geheel genomen, ook schadelijk voor het lichaam, daar zij nadeelig werken op de oogen; ook zijn ze slecht voor vitaliteit en mentaliteit.

De schoolkinderen in de Ver. Staten gaan gemiddeld tweemaal of driemaal per week naar de bioscoop.

De Politieke toestand in Duitschland.

De rijkskanselier Wirth verklaarde in 'n interview, dat hij geenerlei vrees koestert voor een verrassing van monarchistische zijde, doch natuurlijk moet de regeering waakzaam zijn en toezien, dat er geen ongeregelheden ontstaan. Het Duitsche volk begint hoe langer hoe meer te wennen aan een democratische denkwijze, in weerwil van de bij velen ingeroeste monarchale begrippen. Het gaat echter niet aan, allen over een kam te scheren en zooals vaak gebeurt, ieder Beier voor een monarchist te houden. Niet alle Beieren zijn monarchisten.

De kanselier betoogde verder de wenschelijkheid van een vreedzame oplossing van de moeilijkheden tusschen Pruisen en Beieren en eveneens van een regeling van de kwestie van ontwaping en oplossing van den plaatselijken weerbaarheidsdienst.

Ten slotte sprak de kanselier nog over de goote moeilijkheden, die verbonden waren geweest aan de betaling van den eersten termijn der schadeloosstelling waardoor de markkoers zoo belangrijk was gevallen. Hij zeide; Duitschland is bereid te werken en te betalen tot de uiterste grens van het mogelijke, maar alles hangt er van af, hoe de beslissing over Opper-Silizië uitvalt en of de verschillende sancties nu eindelijk zullen worden opgeheven.

Officieele berichten.

Aan den hulpopzichter bij den vuurtoren aan de noordwestpunt van Aruba J. A. de Veer is veertien dagen verlof verleend, en Hendrik Verhoeks is tijdelijk met die functiën belast.

Aan den hulploods aan de St. Annabaai alhier R. J. Beaujon is tot herstel van gezondheid een maand verlof verleend.

De onderwijzer 2e klasse S. van de Vrede is in activiteit hersteld en tijdelijk werkzaam gesteld aan de Emmaschool alhier.

Aan den Gouvernements-Secretaris H. J. T. Boomgaart is tot verder herstel van gezondheid een maand verlofsverlenging verleend.

Aan den hoofdcommies ten postkantore alhier W. A. C. Willemsen is eervol ontslag uit 's lands dienst verleend.

Aan den kommies der belastingen op Aruba G. de Windt is tot verder herstel van gezondheid een maand verlofsverlenging verleend.

Aan den bode ter Gouvernements-Secretarie enz. C. M. Nuboer is tot herstel van gezondheid veertien dagen verlof verleend.

De onderwijzer J. H. P. Schrils is eervol ontheven uit de functiën van hoofd der openbare school te St. Johns; de onderwijzer E. S. J. Kruythoff is overgeplaatst van Windwardside naar St. Johns als hoofd der school van laatsgenoemde plaats; de onderwijzer L. Conner is overgeplaatst van Philipsburg naar Windwardside als hoofd der school aldaar; Mevr. J. A. C. van Rouveroy-Peerbolte is benoemd tot tijdelijk onderwijzeres 2e klasse in de kolonie en werkzaam gesteld op St. Martin.

Mej. M. C. Slothouwer is benoemd tot onderwijzeres 1e klasse bij het openbaar onderwijs in de kolonie en werkzaam gesteld aan de openbare school te Philipsburg op St. Martin als hoofd dier school.

Phosphaat.

Het Duitsche stoomschip „Irmgard Horn", groot netto 2652 M³, gezagvoerder W. Möller, komende van Stettin, is den 8n. November jl. te Newport aangekomen, heeft aldaar een lading phosphorzure kalk groot 2.184.400 Kg. ingenomen, en is den 16n. November met bestemming naar Rendsburg vertrokken.

— Het Zweedsche stoomschip „Lizzie", groot netto 2130 M³, gezagvoerder E. Mansson, komende van Limham, is den 11n. November jl te Newport aangekomen, heeft aldaar een lading phosphorzure kalk groot 1.524.000 Kg. ingenomen, en is den 20n. November met bestemming naar Malmö vertrokken.

Bekendmaking

De verkoop van Zilveren, Gouden, en Juweelen voorwerpen, beleend ter Spaar- en Beleenbank, van den *2den Januari 1920 t.m. 30 Juni 1920* onder *No. 589 Z. t.m. No. 458. A.* zal plaats hebben op Donderdag den 30en November a. s. en volgende Donderdagen.

Belanghebbenden worden verzocht den verkoop te voorkomen, door de aanzuivering der verschuldigde interesten.

Curaçao 26den Nov. 1921

De voorzitter
C. S GORSIRA.

10

Posterijen.

Onafgehaalde en onbestelbaar bevonden brieven:

Aangeteekende stukken:

M. Linero Castillo, J. P. Welho us Jr., A. Kok, El Imparcial, Alfred Martin.

Gewone stukken:

Pedro Lellona, Rodolfo Bernrrdino, Fermina Mabarres, Odulio Prince (2), Willem J. Nille, E. M. Balingen, Manuel Santoveña, Maria Goelo, Nicolina Delima, Delfin Pacheco, Emilia de Jongh, A. Hellstrom, Rosita Hernando, Pedro Fanyten, Rafael Acosta Poleo, Somodovila & Co., Nercilia Chatleiu, George Bareono, Juan M. Da Costa Gomez, Frans Willem, Ulices Osorio, Johanita Alle, Ramona de Castro, José G. Rivera Olán, Jeorge N. Jabit, Antonio Ruis A., E. Dagenais, Anita Sillie, Maria Vda. de Lauritsen, Seferina Señor, Pedrito Lerire, Mercelita Wyman.

BUITENLAND.

Algemeen overzicht.

Koning Karl van Hongarije is per vliegtuig uit Zwitserland vertrokken en in Sopron, West-Hongarije, aangekomen.

Dit was het korte bericht, dat Zaterdag 22 October over de wereld werd verspreid en een nieuwe bewogen periode voor Europa inluidt.

Al was misschien de datum ietwat onverwacht, het feit zelf, dat Koning Karl binnenkort weer zijn intrede in Hongarije zou doen, was niet onbekend.

Zijn staatsgreep is echter totaal mislukt en wel reeds in het eerte stadium.

Was de koning er in geslaagd zijn trouwe Hongaren om zich heen te scharen en door hen toegejuicht en verdedigd zijn intrek in de koninklijke Hofburg van Budapest te nemen, dan was nog de groote vraag geweest of hij zich zou kunnen handhaven tegen de maatregelen, welke vooral de kleine Entente tegen hem zou hebben genomen.

Maar zoo ver is het niet eens gekomen, in nog korteren tijd dan met Paschen, is deze tweede staatsgreep mislukt omdat de meerderheid van het Hongaarsche volk er op dit oogenblik niets van wilde weten.

Dit typeert wel de misdadige lichtvaardigheid waarmede de auctores intellectuales van dezen nieuwen staatsgreep als Rakovszky en Benitszky in dezen hebben gehandeld en daardoor aan de legitimistische beweging onherstelbare schade hebben toegebracht.

Koning Karl is toen de gevangene geworden van zijn eigen volk, want vluchten was voor hem onmogelijk.

Naar Zwitserland kon hij natuurlijk niet terug. Niet alleen omdat de Bondsraad zeer terecht hem niet voor de derde maal zou terug willen, maar ook door de verbreking van zijn belofte heeft hij de schepen achter zich verbrand.

Hem interneeren in Hongarije is eveneens uitgesloten en vluchten naar een naburig land zou een loopen zijn in den muil van hongerige wolven, die begeerig naar hun prooi dorsten.

Er zat dus niets anders voor hem op dan zich op genade of ongenade over te geven aan de Entente.

De berichten dat de koning en zijn troepen Budapest waren binnengetrokken en dat de helft van het garnizoen zich aan zijn zijde had geschaard waren ook weer totaal verzonnen. Volgens de officieele Regeerings-telegrammen uit Boedapest heeft de koning geen voet in de hoofdstad gezet.

De koning weigerde vrijwillig zich terug te trekken op het verzoek der Regeering Bethlen, wijl deze niet sprak namens het Hongaarsche volk, maar namens de Entente, terwijl zijn terugkeer als koning alleen een kwestie was van het volk. De Regeering besloot daarop dat de troepen met geweld den koning den toegang tot Budapest zouden beletten en daardoor is het tot een kleine botsing gekomen tusschen de regeeringstroepen en de koningstroepen in de omgeving van Budaörs.

Toen er geschoten werd en enkele manschappen vielen, zag de koning in, dat hij het leger en de bevolking niet mee had en gaf hij onmiddelijk bevel om het vuren te staken en trok hij zich terug op Komarom, een Hongaarsche stad, gelegen aan den Donauoever en aan den spoorweg Weenen—Budapest. Daar werden de onderhandelingen tusschen den koning en de regeering voortgezet.

Volgens een officieel telegram brachten hier de gevolmachtigden minister Kania en veldmaarschalk Sarkany namens de Regeering de voorwaarden over, die in zeven punten vervat zijn en luiden als volgt:

1e. Onvoorwaardelijk neerleggen der wapens;

2e. De militaire raadgevers des konings worden voor den krijgsraad gebracht;

3e. de manschappen des konings worden ontslagen en krijgen amnestie;

4e. de koning doet voorgoed afstand van den troon;

5e. de koning blijft in Hongarije geïnterneerd, totdat de kwestie van zijn vertrek zal zijn geregeld;

6e. de groote mogendheden bepalen de plaats, waar de koning zich blijvend zal vestigen, zoowel als de omstandigheden waaronder zijn vertrek zal plaats vinden;

7e. De politieke raadgevers des konings worden voor den krijgsraad gedaagd.

De koning heeft zijn militairen ontslagen van hun eed en trouw en verschillende van hen hebben zich dan ook weer bij de regeering aangesloten.

Dit is in 't kort de tragedie van dezen tweeden staatsgreep, die voor ons buitenstaanders zooveel onverklaarbaars bevat. Iederen Hongaar, die men spreekt, verklaart, dat de onopgeloste koningskwestie de ondergang van het land wordt, wijl zij de bron is van allerlei politieke hartstochten, die verdeeld houden, waar eenheid zoo noodzakelijk is.

De eenige wettige koning, die in het buitenland vertoeft komt terug, tot tweemaal toe, en deze oplossing wordt niet aanvaard, terwijl toch geen enkele andere oplossing mogelijk is.

Deze nieuwe mislukking echter beteekent den dood voor de legitimistische beweging, die zoo sterk was in Hongarije, want de kans dat Karl voor de derde maal terugkomt is zoo goed als uitgesloten.

Hij heeft zich nu ter beschikking moeten stellen van de Entente, die voor hem een tweede St. Helena hebben aangewezen op Madeira, waar hij treuren kan over de onbetrouwbaarheid van menschelijke verzekeringen.

Want dit staat vast, dat Koning Karl, wanneer hij tenminste niet ontoerekenbaar is, zich niet voor de tweede maal tot avonturen zou hebben laten overhalen, indien hij niet de pertinente verzekeringen had gekregen, dat een mislukking thans vrijwel uitgesloten was.

Verzekeringen niet alleen van zijn Hongaarsche vrienden, maar ook van andere zijde.

Het is anders niet denkbaar dat de jonge koning ditmaal letterlijk alles op het spel had gezet.

Hoe dit zij, zijn raadgevers bleken al heel slecht op de hoogte, en koning Karl zal daarvan de gevolgen moeten dragen. Maar niet alleen hij, ook het Hongaarsche volk, want dat het koningsvraagstuk met deze mislukking is opgelost wil er bij ons niet in zegt *De Residentiebode*.

Integendeel wij vreezen, dat wat nu gebeurd is een nieuwe klove geschapen heeft tusschen het Hongaarsche volk en dat de eenheid, waaraan het land zulk een groote behoefte had, nog verder weg is, dan ooit tevoren het geval was.

Verklaringen van den Zwitserschen president.

De president van Zwitserland heeft aan een correspondent van de *Matin* verklaard, dat nooit of nimmer de terugkeer van den ex-koning in Zwitserland zou worden toegestaan, want de koning heeft zijn woord niet gehouden, om tijdig de bondsregeering met zijn vertrek in kennis te stellen.

De „Matin" verneemt voorts uit Genève, dat koning Karl zelf niet verwachtte in Zwitserland te zullen terugkeeren. De bedreigingen, die hij wel kende, van de kleine entente, maakten hem geen zorg. Tot effectief ingrijpen zou het van die zijde wel niet komen, terwijl noch Frankrijk, noch Engeland zijn terugkeeren op den troon zouden verhinderen, wetend, dat Hongarije een souverein krijgt, die tijdens den oorlog het duidelijk verlangen heeft gemanifesteerd om zich van Duitschland af te scheiden.

Het heet, dat twee Hongaarsche luchtvaartofficieren dezer dagen een Hongaarschen koerier in Zwitserland brachten en zich vervolgens naar het aerodroom van Budendorff begaven, waar zich even later de koning en de koningin in een auto bij hen voegden. Daar werd een vliegtuig bestegen.

De reis ging over Beieren, langs den Donau tot Weenen, vandaar in de richting Wiener Neustadt, naar Burgenland, waar men landde in de omgeving van het kasteel van graaf Sigray, waar graaf Andrassy de reizigers opwachtte.

Later wordt uit Zwitserland gemeld, dat ex-koning Karel in een brief aan den Zwitserschen Bondsraad, waarin hij zijn vertrek mededeelde, verzocht voor zijn kinderen te zorgen ingeval van een nederlaag, daar hij voornemens was deze niet te overleven.

Fransche persstemmen.

De hernieuwde poging van koning Karel om den Hongaarschen troon te veroveren wordt in de Fransche pers niet zonder sympathie besproken.

Hoewel allen het erover eens zijn dat Karl's terugkeer niet kan worden geduld, gevoelt men daar veelal bewondering voor de hardnekkigheid waarmee de afgezette keizer zijn plan vervolgt, en de chic waarmee hij er op los trekt, deed de chevalereske snaar trillen die in alle Fransche harten aanwezig is. Bainville in de „Action Française" het onvermijdelijke échec voorziende, beweert zelfs al, dat men den ridderlijken Karel een strik gespannen heeft zooals de vorige maal. Toen hadden zijn ergste vijanden het doen voorkomen, alsof men in de entente tegen zijn terugkeer feitelijk geen bezwaar had, alleen om maar een volkomen en onherstelbare mislukking uit te lokken. Thans konden de kleine Macchiavelli's en Borgia's van de kleine Entente dit wel weer eens uitgelokt hebben om Tsjechen en Joego-Slaven een nieuwe kans te geven op een territoriale verbindingsgang tusschen beide landen, een kans, die ze door de oplossing van het Burgenland-conflict verloren hadden.

De meening, dat Frankrijk zich eigenlijk niet tegen den terugkeer van Karel op den troon moest verzetten, werd echter alleen ronduit uitgesproken in een artikel van Saint Brice in de "Libre Parole", waarin deze betoogt, dat dit alleen een tegenwicht kan vormen tegen de neiging van Oostenrijk om zich met Duitschland te vereenigen.

Engelsche persstemmen.

De Engelsche bladen zijn eenstemmig van meening dat de terugkeer der Habsburgers op den Hongaarschen troon niet kan worden geduld, en sporen zoowel de groote als de kleine Entente aan, om dit met geweld te onderdrukken.

„De Daily News" wijst er met nadruk op, dat het gewenscht is, dat de groote Entente snel en krachtig ingrijpt, want aarzelen zou voor de rust in Europa de grootste gevaren met zich brengen.

***

We zitten ook weer volop in de Opper-Silezische kwestie, naar aanleiding der beslissing van den Volkenbond in deze, voor Europa hoogst belangrijke kwestie.

Het officieele Fransche persbureau Havas geeft de geheele beslissing van den Volkenbondsraad, er bijvoegende, dat deze regeling aan den Franschen minister-president, Briand is aangeboden.

Het tracé der grens is door den Raad van den Volkenbond als volgt vastgesteld:

Polen krijgt de twee zuidelijke districten, namelijk Pless geheel en Rybnik grootendeels. Van den beruchten industrieelen driehoek behoudt Duitschland de twee westelijke districten, Gleiwitz en Hindenburg met de stad Beuthen, terwijl Königshütte, het plattenland van Beuthen en Katowitz met omgeving aan Polen komen.

Verder worden de twee oostelijke districten Tarnowitz en Lublintiz tusschen beide landen verdeeld, terwijl Duitschland de andere districten in het noorden, westen en centrum behoudt.

De economische commissie waarvan de Volkenbond de stichting aanbeveelt, zou uit drie leden bestaan, twee van elke nationaliteit en een neutralen voorzitter. De commissie zou tien jaar werkzaam blijven tenzij beide partijen die periode later mochten willen verkorten of verlengen.

Wat ons het meeste in deze beslissing verbaast, is wel het feit, dat deze absoluut ondeskundige Volkenbonds raad tneens overgaat tot een verdeeling van het industriegebied van Opper-Silezië, wat door de deskundigen op de conferentie te Parijs ten sterkste is ontraden.

Maar niet minder wekt het verbazing, dat de Raad van den Volkenbond geheel het standpunt heeft gekozen van Frankrijk, een standpunt, waarmede Briand in Oppersten Raad van Parijs vrijwel alleen stond.

Toen werd algemeen het Engelsche standpunt aanvaard, waarbij geheel Opper-Silezië, althans het geheele industriegebied, aan de Duitschers werd afgestaan, terwijl de Polen alleen in 't bezit zouden komen van de districten Pless en Rybnik.

Briand verdedigde toen het standpunt, hetwelk thans door den Volkenbondsraad werd ingenomen, waarvan Lloyd George in zijn donderrede van 9 Augustus verklaarde, dat hij er nooit met mee zou gaan, wijl Engeland er niet aan dacht, van Opper-Silezië een tweede Elzas-Lotharingen te maken.

Duitschland had recht, zoo zeide Lloyd George, op Opper-Silezië, niet alleen op historische gronden, maar ook wijl het land geïndustrialiseerd was door Duitschland.

Ten slotte betoogde hij, dat Engeland nooit aan een onrechtvaardige verdeeling kon meedoen, dat hij begreep, dat Frankrijk bezorgd was voor zijn veiligheid, maar dat deze veiligheid niet bereikt kon worden door een onrechtvaardigheid, dat Frankrijk slechts sterk was door de zuiverheid van zijn zaak en alleen op de hulp van de andere geallieerden kon rekenen, wanneer het deze hulp verdiende.

Frankrijk bleek toen niet tot eenige concessie bereid, de Opperste Raad ging zonder een beslissing uiteen en nu blijkt het, dat Frankrijk toch het spel weer gewonnen.

Polen krijgt immers nu alleen Rybnik en Pless (die van het eigenlijke industriegebied nog geen deel uitmaken), maar de nieuwe Poolsche grens wordt zóó getrokken, dat de industriedistricten Katowitz en Königshütte aan Polen komen, terwijl volgens Duitsche berichten ook Beuthen aan Polen zou worden toegewezen.

Verder zouden ten noorden van Beuthen, Tarnowitz en Lublinitz ook aan Polen komen.

Fransche berichten beweren verder, dat deze onbegrijpelijke beslissing— onbegrijpelijk zoowel uit politiek als economisch oogpunt — met eenstemmigheid is genomen, zoodat ook Engeland zou hebben medegewerkt aan een beslissing, waarvan Lloyd George op 9 Augustus j. l. in Parijs nog verklaarde, dat de medewerking aan een dergelijke regeling in strijd was met het Engelsche fair play.

We hebben echter op het gebied der internationale politiek in de laatste jaren zooveel onbegrijpelijks zien gebeuren, dat niet ons meer verbazen kan.

Intusschen zullen, wanneer al deze berichten juist zijn, de politiek en economische gevolgen voor de wereld ernstig zijn.

We spreken dezer dagen een invloedrijke Duitsche persoonlijkheid, die pas in de officieele Duitsche kringen in Berlijn had vertoefd en die meende, dat over de toekomst van Duitschland niets kon worden voorspeld, zoolang de beslissing over Opper-Silezië niet gevallen was.

Blijft het industriegebied niet aan Duitschland, dan zie ik werkelijk geen uitkomst, al blijft ik gelooven aan de toekomst van mijn land, zoo voegde hij er aan toe.

Het verlies van Opper-Silezië zou zulk een groote moreele depressie veroorzaken onder het Duitsche volk, zou bij zooveel duizenden het vertrouwen doen verliezen in de huidige politiek, dat niemand de politieke gevolgen voorspellen kan.

Van een vrijwillig heengaan van het kabinet-Wirth bij een ongunstige beslissing inzake Opper-Silezië geloofde hij niets. Dr Wirth was een man, die tot het laatste toe op zijn post zou blijven, om te redden wat er te redden is, maar het verlies van Opper-Silezië zou de beide uiterste politieke partijen in Duitschland versterken en daardoor den parlementairen steun aan het kabinet ontnemen.

Deze politieke gevolgen zijn wellicht voor de wereld nog ernstiger dan de economische, al zullen ook deze niet gering zijn.

Op 8 Augustus zeide Hurft, de voorzitter van de intergeallieerde commissie van deskundigen, die in Opper-Silezië ter plaatse 'n verdeelingsplan had opgemaakt: „Het industriegebied van Opper-Silezië is niet te scheiden, tenzij men de industrie wil vernietigen", een standpunt, hetwelk de Franschen vroeger ook innamen. toen zij geheel Opper-Silezië aan Polen wilden geven.

De politieke Raad van den Volkenbond negeert dit economische advies van de deskundigen en aanvaardt een compromisvoorstel op zuiver politieke gronden.

Alsof een zuiver politieke verdeeling in de landen der vroegere Donau-monarchie nog niet genoeg ellende had geschapen.

Nu de eerste geruchten aanhielden, daalde de mark.

Toen die geruchten aanhielden daalde ze nog meer, spoedig bereikte ze den laagsten koers, tot nu toe gekend.

Wanneer straks Opper-Silezië aan Duitschland ontnomen worden zal, zal ze nog meer dalen en daardoor de economische ellende op de wereld niet alleen vergrooten maar ook verlengen.

De wereld ziet lijdelijk toe, dat vier menschen haar lot in handen hebben, er mede konkelen in geheime vergaderingen en zich laten leiden door beweegredenen, die niemand kent. En dit gebeurt in een tijdperk, waarin de democratie oppermachtig lijkt en de openbare diplomatie door dienzelfden Volkenbond 14 dagen geleden als noodzakelijk werd geproclameerd.

Met recht, de wereld wil bedrogen zijn.

* * *

De eerste berichten over de conferentie tusschen de Engelsche en Iersche Regeering, welke thans in Londen gehouden wordt, luiden zeer gunstig.

Volgens de Engelsche bladen hebben de besprekingen tot dusver een vredelievend karakter en al zullen de beraadslagingen wel eenigen tijd duren en zullen enkele conflicten wel niet te vermijden zijn, toch gelooven beide partijen dat een vredelievende oplossing zal gevonden worden.

Zoo is de conferentie reeds begonnen met een commissie te benoemen, waarin evenveel Engelschen als Ieren zitting hebben, die zich onverwijld zal moeten bezighouden met een onderzoek in te stellen voor een striktere eerbiediging van het bestaand verdrag tusschen de Engelsche en Iersche troepen gesloten.

Ongetwijfeld is dit een goede maatregel, want in de huidige phase zou een nieuw conflict tusschen de Engelsche en Iersche militairen zeer ernstige gevolgen kunnen hebben.

Vermelden we ten slotte nog, dat de Roomsch-Katholieke bisschoppen, die te Maynoorh onder voorzitterschap van aartsbisschop Lehue vergaderden, een boodschap hebben uitgegeven waarin zij de Iersche conferentie verwelkomen en uitdrukking geven aan het verlangen, dat de beraadslagingen zullen leiden tot een voldoening schenkenden vrede voor Ierland en blijvende vriendschap tusschen de twee landen. De boodschap doet een beroep op aller medewerking voor het overwinnen van de moeilijkheden, in het bijzonder tot handhaving van den wapenstilstand. De bisschoppen dringen ten slotte aan op vrijlating van de geïnterneerde Ieren als een krachtig hulpmiddel voor het verkijgen van den vrede.

Al deze feiten wijzen er duidelijk op dat beide partijen ernstig een vrede willen.